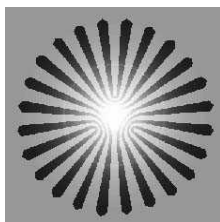

بنام خدا

دانشگاه پیام نور
دانشکده علوم انسانی
گروه علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد:

بررسی تاثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی-اقتصادی بر تغییر نگرش سن ازدواج جوانان شهر تهران

منطقه ۴ ناحیه ۲ و ۳- سال ۹۱-۹۰

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته جامعه شناسی

دانشجو:

رویا طاهری

استاد راهنما: دکتر شهناز صداقت زادگان

استاد مشاور: دکتر مهناز جلیلی

سال ۱۳۹۰

تقدیم...

تقدیم به پدرم که آرزوی بهترین و بیشترین را برای فرزندانش در دل دارد

تقدیم به مادرم که بادل پر مهر و شمع نگران، دعاگویان مشوق من بوده است

و تقدیم به همسرم که صبورانه یار و یاور یاری رسان بود و این کار جز با گذشت و همراهی و کمک های بی دریغشان به انجام نمی

رسید

قدردانی

قلم از بیان مراتب امتنان و قدرشناسی نگارنده نسبت به زحمات بی دریغ، راه نمایی های ارزنده و بزرگواری استاد معظم سرکار خانم دکتر صداقت زادگان قاصر است. خدای را سپاس می گویم که فرصت شاگردی ایشان را به من عطا فرمودند.

از زحمات و راهنمایی های استاد محترم مشاور سرکار خانم دکتر جلیلی که پیوسته راهگشا و یاری دهنده بوده اند سپاسگزاری می نمایم.

چکیده

در تحقیق حاضر به بررسی تاثیر عوامل اجتماعی - فرهنگی - اقتصادی بر تغییرنگرش سن ازدواج جوانان شهر تهران منطقه ۴ ناحیه ۲ و ۳ در سال ۱۳۹۰- توسط محقق رویا طاهری پرداخته شده است. هدف از انجام این تحقیق شناخت تگناها و محدودیت ها در خصوص ازدواج جوانان و ارائه پیشنهادات کاربردی در خصوص رفع موانع اجتماعی اقتصادی و فرهنگی بر سر راه ازدواج جوانان و نگرش آنها به ازدواج است.

در این تحقیق به این می پردازیم که آیا درآمد خانوار و تحصیلات و دینداری و اشتغال و پایگاه اجتماعی خانواده در تغییر نگرش به ازدواج تاثیر دارد.

بنابراین جمعیت آماری این پژوهش را کلیه جوانان ۲۳ تا ۴۰ ساله شهر تهران منطقه ۴ ناحیه ۲ و ۳ می باشند. منطقه ۴ ناحیه ۲ و ۳ شامل محلات لویزان - شیان - ولیعصر - مبارک آباد - حسین آباد - ضرابخانه - پاسداران - شمس آباد - مجدییه - کاظم آباد - مجید آباد می باشد.

روش جمع آوری دادهها به دو روش کتابخانه ای و پیمایشی می باشد و تکنیک جمع آوری دادهها پرسشنامه است که بین ۳۷۵ نفر پخش شد و با ابزار SPSS و پردازش شده است.

نتایج حاکی از آن است که بین درآمد خانوار و تغییر نگرش سن ازدواج دختران عدم رابطه معناداری را نشان می دهد. همچنین در مورد تغییر سن ازدواج پسران را هم به همین صورت می باشد

رابطه معناداری بین تحصیلات فرد و تغییر سن دختران وجود دارد. نتایج طرح حاکی از آن است هر چه قدر تحصیلات دختران ارتقا پیدا می کند به همان میزان سن ازدواج شان افزایش پیدا می کند. همچنین بین تحصیلات فرد و تغییر سن پسران نتایج طرح حاکی از آن است که بین این دو رابطه معناداری وجود ندارد.

بین دینداری و تغییر سن دختران می توان این نتیجه را گرفت که بین این دو در سطح معناداری ۰۰۰/۰ رابطه معناداری وجود دارد . و این رابطه معکوس می باشد . به عبارتی هر چقدر دینداری دختران پایین تر باشد به همان میزان سن ازدواج آنها بالاتر می رود . در واقع فرضیه بین میزان دینداری و تغییر سن ازدواج دختران تایید می شود .

همچنین بین دینداری و تغییر سن ازدواج پسران نتایج طرح حاکی از آن است که بین این دو هم رابطه معناداری وجود دارد . و این رابطه معکوس می باشد . به عبارتی هر چقدر دینداری پسران پایین تر باشد به همان میزان سن ازدواج آنها بالاتر می رود . در واقع فرضیه بین میزان دینداری و تغییر سن ازدواج پسران تایید می شود .

بین اشتغال فرد و تغییر سن ازدواج دختران فرضیه مط رح شد که نشان از وجود رابطه بین این دو را دارد در واقع نتایج تحقیق حاکی از آن است ازدواج در بین دخترانی که مشغول به کار هستند بیشتر است .

همچنین همین فرضیه در بین پسران مورد بررسی قرار گرفته که آیا بین این اشتغال فرد و تغییر سن ازدواج پسران رابطه وجود دارد یا خیر . نتایج نشان داد که بین این دو هم تفاوت معناداری وجود دارد و ازدواج در بین پسرانی که مشغول به کار هستند بیشتر است .

در ارتباط با پایگاه اجتماعی خانواده و تغییر سن دختران نتایج نشان داد که رابطه معناداری وجود دارد . به عبارتی هر چقدر پایگاه اجتماعی خانو اده دختران بالاتر باشد به همان میزان سن ازدواج آنها بالاتر می رود . و همین فرضیه در مورد پسران مورد سنجش قرار گرفته است . نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین این دو رابطه معناداری وجود ندارد . در واقع فرضیه بین پایگاه اجتماعی خانواده و تغییر سن ازدواج پسران رد می شود .

فهرست کلی

فصل اول: کلیات تحقیق

۲.....	بیان مساله.....
۳.....	سئوالات تحقیق.....
۳.....	اهداف تحقیق.....
۴.....	فرضیه های پژوهش.....

فصل دوم: مروری بر ادبیات نظری و تجربی

۶.....	تاریخچه ازدواج در ایران.....
۱۳.....	تاریخچه ازدواج در جهان.....
۱۷.....	تعریف مفاهیم.....
۲۵.....	قانون مدنی و سن ازدواج.....
۲۷.....	نظریه های مرتبط با موضوع.....
۳۹.....	مروری بر تحقیقات.....
۵۰.....	چارچوب نظری.....

فصل سوم: روش تحقیق

۵۴.....	روش انجام پژوهش.....
۵۴.....	جامعه و نمونه آماری.....
۵۴.....	متغیرها.....
۵۵.....	تعریف نظری و عملیاتی.....
۵۶.....	روش و ابزار گردآوری داده ها.....
۵۷.....	سنجش روایی و پایایی.....
۶۲.....	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....

فصل چهارم: یافته های تحقیق

۶۴.....	مقدمه.....
۶۴.....	توصیف آماری پاسخگویان بر حسب متغیرهای زمینه ای.....
۶۵.....	متغیر های زمینه ای.....
۹۰.....	توصیف داده های مربوط به مؤلفه های انتخاب همسر.....
۹۱.....	توصیف داده های مربوط به شاخص دینداری.....
۹۳.....	نگرش به ازدواج از ابعاد فرهنگی ، اقتصادی، اجتماعی.....

۹۶.....	موانع و مشکلات در پدیده ازدواج.....
۹۸.....	نگرش کلی نسبت به ازدواج.....
۱۰۱.....	نگرش نسبت معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج.....
۱۰۲.....	آزمون فرضیات.....

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۰۸.....	بحث های نظری.....
۱۱۲.....	پیشنهادات.....
۱۱۲.....	محدودیت ها.....
۱۱۳.....	منابع.....

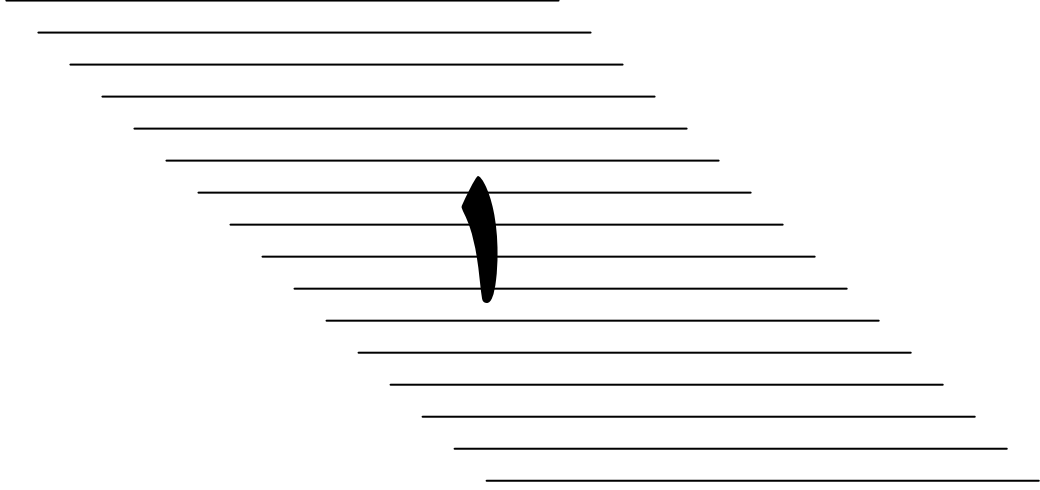
فهرست جداول

- جدول (۱-۳): نتایج تحلیل عاملی و تحلیل روایی عوامل انتخاب همسر..... ۵۹
- جدول (۲-۳): نتایج تحلیل عاملی و تحلیل روایی میزان دینداری..... ۵۹
- جدول (۳-۳): نتایج تحلیل عاملی و تحلیل روایی نگرش به ازدواج از ابعاد فرهنگی ، اقتصادی، اجتماعی..... ۶۰
- جدول (۴-۳): نتایج تحلیل عاملی و تحلیل روایی موانع و مشکلات در پدیده ازدواج..... ۶۱
- جدول (۵-۳): نتایج تحلیل عاملی و تحلیل روایی نگرش به ازدواج..... ۶۱
- جدول (۶-۳): نتایج تحلیل عاملی و تحلیل روایی معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج..... ۶۲
- جدول (۱-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب جنس..... ۶۵
- جدول (۲-۴): پراکنش نمونه بر حسب قومیت..... ۶۶
- جدول (۳-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب گروه‌های سنی..... ۶۷
- جدول (۴-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب مذهب..... ۶۸
- جدول (۵-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات..... ۶۹
- جدول (۶-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی..... ۷۰
- جدول (۷-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال..... ۷۱
- جدول (۸-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب نوع شغل..... ۷۲
- جدول (۹-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب چندمین فرزند خانواده..... ۷۳
- جدول (۱۰-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب تعداد خواهر..... ۷۴
- جدول (۱۱-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب تعداد برادر..... ۷۴
- جدول (۱۲-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات پدر..... ۷۵
- جدول (۱۳-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات مادر..... ۷۶
- جدول (۱۴-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال پدر..... ۷۷
- جدول (۱۵-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال مادر..... ۷۸
- جدول (۱۶-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب هزینه فرد پاسخگو در ماه..... ۷۹
- جدول (۱۷-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب هزینه خانواده پاسخگو در ماه..... ۸۰
- جدول (۱۸-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اسکان خانواده..... ۸۱
- جدول (۱۹-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اسکان پاسخگو..... ۸۲
- جدول (۲۰-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب سن مناسب ازدواج برای دختر..... ۸۳
- جدول (۲۱-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب سن مناسب ازدواج برای پسر..... ۸۴
- جدول (۲۲-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب واجد داشتن شرایط ازدواج..... ۸۵
- جدول (۲۳-۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت تصمیم گرفتن به ازدواج..... ۸۶

- جدول (۴-۲۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب پیشنهاد ازدواج از طرف خانواده.....۸۷
- جدول (۴-۲۵): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب تاثیر درآمد خانواده در تغییر سن ازدواج جوان.....۸۸
- جدول (۴-۲۶): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب داشتن احساس امنیت شغلی در تغییر سن ازدواج جوان.....۸۹
- جدول (۴-۲۷): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب مؤلفه های انتخاب همسر.....۹۰
- جدول (۴-۲۸): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب شاخص دینداری.....۹۱
- جدول (۴-۲۹): توزیع فراوانی مقیاس دینداری.....۹۲
- جدول (۴-۳۰): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب نگرش به ازدواج از ابعاد فرهنگی ، اقتصادی، اجتماعی.....۹۳
- جدول (۴-۳۱): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب موانع و مشکلات در پدیده ازدواج.....۹۶
- جدول (۴-۳۲): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب تاثیر بنگاههای همسریابی.....۹۷
- جدول (۴-۳۳): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب تاثیر صدا و سیما بر نگرش جوانان نسبت به ازدواج...۹۷
- جدول (۴-۳۴): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب نگرش کلی نسبت به ازدواج.....۹۸
- جدول (۴-۳۵): پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب نگرش نسبت معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج.....۱۰۱
- جدول (۴-۳۶): ضریب همبستگی بین درآمد خانوار و تغییر نگرش سن ازدواج دختران.....۱۰۲
- جدول (۴-۳۷): ضریب همبستگی بین درآمد خانوار و تغییر نگرش سن ازدواج پسران.....۱۰۲
- جدول (۴-۳۸): ضریب همبستگی بین تحصیلات فرد و تغییر نگرش سن ازدواج دختران.....۱۰۳
- جدول (۴-۳۹): ضریب همبستگی بین تحصیلات فرد و تغییر نگرش سن ازدواج پسران.....۱۰۳
- جدول (۴-۴۰): ضریب همبستگی بین دینداری و تغییر نگرش سن ازدواج دختران.....۱۰۴
- جدول (۴-۴۱): ضریب همبستگی بین دینداری و تغییر نگرش سن ازدواج پسران.....۱۰۴
- جدول (۴-۴۲): مقایسه تفاوت میانگین بین شاغل و بیکار و سن ازدواج دختران.....۱۰۵
- جدول (۴-۴۳): مقایسه تفاوت میانگین بین شاغل و بیکار و سن ازدواج دختران.....۱۰۵
- جدول (۴-۴۴): ضریب همبستگی بین پایگاه اجتماعی خانواده و تغییر نگرش سن ازدواج دختران.....۱۰۶
- جدول (۴-۴۵): ضریب همبستگی بین پایگاه اجتماعی خانواده و تغییر نگرش سن ازدواج پسران.....۱۰۶

فهرست نمودار

- نمودار ۴-۱: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب جنسیت..... ۶۵
- نمودار ۴-۲: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب قومیت..... ۶۶
- نمودار ۴-۳: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب گروه‌های سنی..... ۶۷
- نمودار ۴-۴: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب مذهب..... ۶۸
- نمودار ۴-۵: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات..... ۶۹
- نمودار ۴-۶: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی..... ۷۰
- نمودار ۴-۷: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال..... ۷۱
- نمودار ۴-۸: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب نوع شغل..... ۷۲
- نمودار ۴-۹: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب چندمین فرزند خانواده..... ۷۳
- نمودار ۴-۱۰: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات پدر..... ۷۵
- نمودار ۴-۱۱: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات مادر..... ۷۶
- نمودار ۴-۱۲: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال پدر..... ۷۷
- نمودار ۴-۱۳: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال مادر..... ۷۸
- نمودار ۴-۱۴: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب هزینه فرد پاسخگو در ماه..... ۷۹
- نمودار ۴-۱۵: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب هزینه خانواده پاسخگو در ماه..... ۸۰
- نمودار ۴-۱۶: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اسکان خانواده..... ۸۱
- نمودار ۴-۱۷: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت اسکان پاسخگو..... ۸۲
- نمودار ۴-۱۸: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب سن مناسب ازدواج برای دختر..... ۸۳
- نمودار ۴-۱۹: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب سن مناسب ازدواج برای پسر..... ۸۴
- نمودار ۴-۲۰: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب واجد داشتن شرایط ازدواج..... ۸۵
- نمودار ۴-۲۱: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب وضعیت تصمیم گرفتن به ازدواج..... ۸۶
- نمودار ۴-۲۲: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب پیشنهاد ازدواج از طرف خانواده..... ۸۷
- نمودار ۴-۲۳: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب تاثیر درآمد خانواده در تغییر سن ازدواج جوان..... ۸۸
- نمودار ۴-۲۴: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب بلبلششن احساس امنیت شغلی در تغییر سن ازدواج جوان..... ۸۹
- نمودار ۴-۲۵: پراکنش جمعیت پاسخگویان بر حسب مؤلفه های انتخاب همسر..... ۹۰
- نمودار ۴-۲۶: توزیع فراوانی مقیاس دینداری..... ۹۳

فصل یک

کلیات

بیان مساله:

نوسانات سن ازدواج برای جامعه شناسان و جمعیت شناسان و مورخانی که به مطالعه دقیق تغییرات آن می پردازند پدیده ای ارزشمند است. آنان بین تغییر در این عامل و تحولات اقتصادی- اجتماعی و دیگر موارد نوعی همبستگی مشاهده کرده اند.

با آمدن تکنولوژی های جدید و ماهواره و اینترنت ارتباط با دنیای اطراف وسیعتر شده و فرهنگ های پیشین را تحت تاثیر قرار می دهد و با افزایش مهارتها و تحصیلات هر چه بیشتر با افزایش سن ازدواج مواجه می شویم. آخرین آمار سن ازدواج پسران را در ایران ۲۷ سال و دختران را ۲۴ سال نشان می دهد. (شهریزی لاله _ ۱۳۷۶ _ ۳۳)، و نیز بر اساس آمارهای موج ود متوسط سن ازدواج در بسیاری از جوامع غربی از جمله امریکا در سال ۱۹۹۸ برای زنان ۲۳/۱ و برای مردان ۲۵/۷ بوده است. این روند رو به افزایش در بسیاری از دیگر جوامع به ویژه سوئد و دانمارک به چشم می خورد که نهایتا در پایداری خانواده تاثیر دارد . سن متوسط ازدواج زنان در ایران طی سرشماری ۱۳۴۵-۸۱ به تدریج افزایش یافته و از ۱۸/۴ به ۲۳/۲ سال رسیده در صورتی که سن متوسط ازدواج مردان فقط از ۲۵ به ۲۵/۹ سال رسیده است. آمارها نشان می دهد که بین سن ازدواج افراد با سواد و بی سواد به طور متوسط ۲ تا ۳ سال اختلاف وجود دارد. این موضوع از این جهت مسئله است که تبلیغات جوانان را به ازدواج در سن پایین تشویق می کنند و با توجه به سیاست هایی که دولت برای کاهش سن ازدواج داشته با توجه به آمارها ازدواج روند صعودی طی می کند و این سؤال پیش می آید که چرا با وجود تبلیغات سن ازدواج سیر صعودی دارد؟ سن ازدواج از دو نظر دارای اهمیت است ۱- از نظر روانی ۲- از نظر فیزیولوژیک .

توسط ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی که برای اولین بار در سال ۱۳۱۴ به اجرا در آمد سن ازدواج وارد حوزه قانون مدنی ایران شد .

در این قانون حداقل سن ازدواج برای دختران ۱۵ سال و برای پسران ۱۸ سال تعیین شده است . سن واقعی ازدواج تا اواسط قرن ۲۰ همچنان پایین بوده است .

در سال ۱۳۴۵ طبق آمار ۴۷٪ زنان ۱۵ تا ۱۹ ساله ازدواج کرده بودند که در سال ۱۳۵۵ این رقم به ۳۴٪ تغییر یافت . بنابراین بعد از قرن های متمادی در دهه ۱۳۵۰ شاهد افزایش نسبی سن ازدواج زنان ایران هستیم .

آمارگیری ها نشان دهنده ی افزایش سن ازدواج است و این ارقام برای ازدواج زنان با شدت بیشتری افزایش یافته است. (کاظمی پور _ پژوهش زنان _ ۱۱۰)

میانگین سن ازدواج مردان بر اساس سر شماری سال ۱۳۷۵ به طور نسبی ۲۵/۶ و در دختران ۲۲/۴ سال بیان شده است که این ارقام نسبت به سال ۱۳۶۵ در مردان ۱/۸ سال و در زنان ۲/۵ سال افزایش داشته است ولی همچنین میانگین افزایش سن ازدواج دختران با سواد در طی سال های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ را ۱/۷ سال و همین میانگین را در دختران بی سواد در مدت یاد شده ۱/۳ سال افزایش ذکر شده است .

سن ازدواج بطور طبیعی به مجموعه ای از عوامل بستگی دارد و این عوامل در جامعه ما تحت تاثیر تغییرات و تحولات و شرایط اجتماعی و اقتصادی و تغییر و تحول در ارزش ها و هنجارها به یکباره بسیار زیاد می شوند و انجام آن را دچار مشکل ساخته و به صورت معمای لاینحلی درآورده و ازدواج به موقع جوانان را به تاخیر انداخته و یا منتفی می کند. و لذا این سوال اصلی تحقیق را مطرح می کند که آیا عوامل اجتماعی - اقتصادی - فرهنگی در تغییر سن ازدواج نقش دارند؟

سؤالات تحقیق:

- ۱- میزان در آمد خانوار در تغییر نگرش سن ازدواج چه تاثیری دارد؟
- ۲- میزان تحصیلات فرد در تغییر نگرش سن ازدواج چه تاثیری دارد؟
- ۳- میزان دینداری در تغییر نگرش سن ازدواج چه تاثیری دارد؟
- ۴- اشتغال فرد در تغییر نگرش سن ازدواج چه تاثیری دارد؟
- ۵- پایگاه اجتماعی خانواده در تغییر نگرش سن ازدواج چه تاثیری دارد؟

اهداف تحقیق

با توجه به تحقیقات و مطالعات انجام شده فراوانی که در زمینه ازدواج صورت گرفته است لیکن در مورد علل افزایش سن ازدواج در ایران خصوصا در میان قشر تحصیلکرده تحقیقات اندکی انجام شده است لذا در این تحقیق اهداف ذیل دنبال می شود:

با توجه به رشته ما جامعه شناسی با گرایش مسائل اجتماعی ایران و موضوع ازدواج جوانان که یک مساله اجتماعی است این دغدغه برایم ایجاد شد که چرا سن ازدواج بالا میرود و علی رغم تبلیغات پایین نمی آید و چرا جوانان تن به ازدواج نمی دهند و همچنین به علت رابطه نزدیک بین تغییر

سن ازدواج و مشکلاتی چون اعتیاد بزهکاری استرس و فشار روانی و حتی عدم پایداری خانواده ها توجه به این مساله ضروری می نماید.

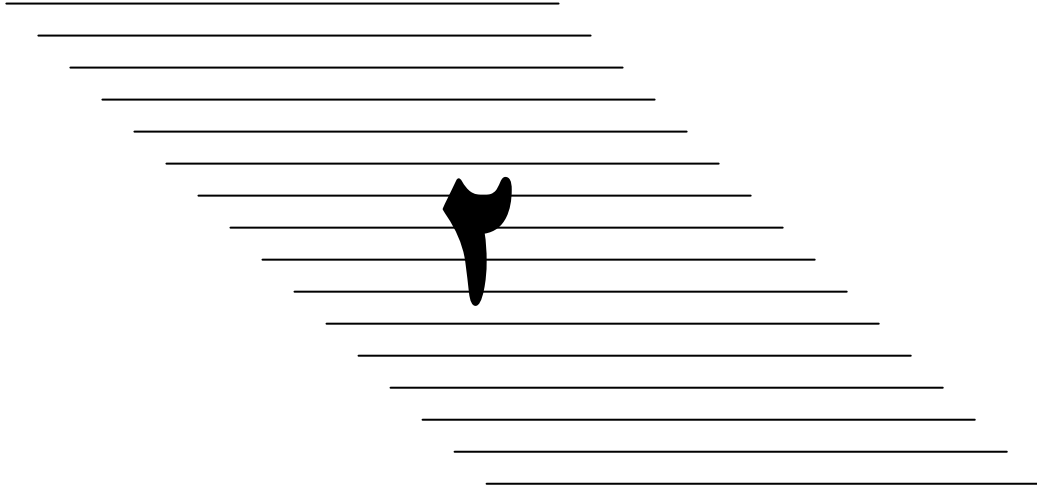
بر آن است رابطه میان میزان تحصیلات درآمد اشتغال پایگاه اجتماعی و پایبندی مذهبی و تغییر سن ازدواج بررسی شود.

شناخت تگناها و محدودیت ها در خصوص ازدواج جوانان

ارائه پیشنهادات کاربردی در خصوص رفع موانع اجتماعی اقتصادی و فرهنگی بر سر راه ازدواج

فرضیه های پژوهش:

- ۱- بین درآمد خانوار و تغییر نگرش سن ازدواج رابطه وجود دارد.
- ۲- بین میزان تحصیلات فرد و تغییر نگرش سن ازدواج رابطه وجود دارد.
- ۳- بین میزان دینداری و تغییر نگرش سن ازدواج رابطه وجود دارد.
- ۴- بین اشتغال فرد و تغییر نگرش سن ازدواج رابطه وجود دارد.
- ۵- بین پایگاه اجتماعی خانواده و تغییر نگرش سن ازدواج رابطه وجود دارد.

فصل دو

مبانی نظری

تاریخچه موضوع در ایران و جهان

ازدواج در ایران

تشکیل خانواده و ازدواج در وهله اول ممکن است امری شخصی و خصوصی تلقی شود اما واقعیت آن است که کمتر حوزه ای از حیات انسانی یافت می شود که روابط بین فرد و جامعه در آن این چنین تحت انتقام هنجارها قرار گرفته باشد. هر چند افراد ممکن است به هنگام انتخاب همسر و شریک زندگی و در واقع تشکیل خانواده احساس کنند که آزادانه دست به انتخاب می زنند اما آنها به طور ناخود آگاه از الگوها و قواعد بسیار دقیق و پیچیده تبعیت می کنند. این قواعد و الگوها در طول تاریخ دچار تحولات بسیاری شده اند.

پیوند زندگی در ایران باستان

در کیش ایران باستان زناشویی به منظور زندگی خوش و خرم و اتحاد و اتفاق و ازدیاد نفوس و تشکیل خانواده چنان بر پایه صحیح و محکم استوار بوده که خود ضامن بقا و دوام زندگی مشترک بود و مهر و محبت را بین زن و شوهر برای همیشه بر قرار می ساخت. زرتشت در گات هامینا به پسران و دخترانی که می خواهند با هم پیام ازدواج ببندند اندرز می دهد از دختران شوی کننده وای دامادان، اینک بیاموزیم و آگاهتان کنم. با غیرت از برای زندگانی پاک منشی بجوشید هریک از شما باید در کردار نیک از دیگری پیشی جوید و از این راه زندگانی خود را خوش و خرم سازد. در کیش زرتشتی از لحاظ منظم به کارهای دنیا و محکم ساختن یگانگی و جلوگیری از فساد اخلاقی، در مورد برای تأمین لزات فرد یا مصلحت فردی و ملاحظاتی دیگر از این نوع دانست.

زناشویی در طبع ذاتی و اصلی خود، وحدت اخلاقی است و ارضاء غریزه جنسی فرع بر آن است.

زناشویی می تواند فرآورده لذت جویی باشد ولی بیشتر از هر چیز تکلیفی و یا غایتی اخلاقی است که از لذت فردی بالا تر است (مختاری، ۱۳۷۶: ۸)

ملک ایور درهر جامعه انسانی پنج ویژگی اساسی برای خانواده قائل است:

الف: رابطه زناشویی

ب: نوعی قرار داد زوجین که موجبات استقرار دوام رابطه زناشویی را فراهم می سازد.

ج: نظامی جهت مشخص متعلق افراد از نظر اسمی که متضمن وجود وجهی در شمارش اخلاف تیر

هست (نظیر پدر تباری - ماد تباری)

د: منابع مشترک اقتصادی که به طور کلی به تأمین نیازهای غذایی و آموزش فرزندان اختصاص می دهد.

ه : محل اقامت (بیرو ، ۱۳۸۶ ، ۱۳۹)

در زرتشت کمک کردن برای ازدواج کسانی که به سن بلوغ رسیده و به علت ناداری بی همسر مانده اند از کارهای خوب ویرثواب شمرده شده است.

در این دین عقد و ازدواج به چند گونه انجام می گیرد.

۱ - پادشاه زنی : این ازدواج عبارتند از این است که پسر و دختر برای نخستین بار، رضایت

والدین خود با یکدیگر ازدواج کنند.

۲ - ایوک زنی (یگانه زنی): یعنی مردی بخواهند بایگانه دختری پدری ازدواج کند. چون دختر

نمی تواند دارایی خانه پدر را به خانواده دیگر منتقل کند، بنابراین موظف است که پس از

ازدواج، نخستین پسر خود را به جای فرزند پدرش قرار داده، دارایی را به او بسپارد تا از

انقراض خانواده پدرش جلوگیری کند . گویا در آن زمان هم همچنان حق زنان، با مردان

یکی نبوده و وجود تک دختری مساوی بود با انقراض خانواده .

۳ - خود سرزنی : این ازدواج عبارت است از این که دختر و پسر بالغ پیش از رسیدن به ۲۱

سالگی بخواهند بدون رضایت پدر و مادر خود با یکدیگر ازدواج کنند، در این صورت موبد

حق دارد صیغه عقد را جاری سازد، ولی مادامی که نارضایتی اولیای آن ها باقی است، این

زن و شوهر از ارث محروم خواهند بود.

۴ - ستر زنی: اگر زن و شوهری بچه دار نشوند و بچه ای از سر راه برداشته یا از قوم و خویشان بی بضاعت گرفته به زندگی خود قبول کنند، در مورد این بچه وقتی که بزرگ شد مانند ایوک زنی عمل می شود، بدین طریق که اولین پسر آن دختر، فرزند پدر خوانده محسوب می شود و پس از فوت پدر خوانده، صاحب دارایی و املاک او خواهد شد . (وطن پرست، شادی، پیوند زندگی در ایران باستان، همشهری ۸۱/۹/۱).

ه در عهد ساسانی، در صحنه حیات اجتماعی ایرانیان، مهم ترین نقش را دوده ها بر عهد داشتند، چنان که جوان ایرانی تا پیش از تشکیل دوده خود و احراز مقام دوده سا لاری، در عمل از هویت اجتماعی مشخص و تعریف، شده ای برخوردار نبوده، و گویا علت این وضعیت را از سویی در نحوه صورتبندی اقشار اجتماعی آن روزگار می باید جست و از سوی دیگر در توجه و تأکید خاص آموز های زرتشتی بر اهمیت تأهل و ذم مجرد بنا بر اسناد و مدارک موجود، از دیدگاه آیین زرتشتی متأخر نیز، هم چون آیین زرتشتی متقدم، از رواج تکلیفی مذهبی و پیمانی لازم و واجب برای رستگاری روح بوده است.

می دانیم که دو هزار پانصد سال است که مسئله ازدواج با م حارم در میان ایرانیان باستان جدل ها برانگیخته و در تعبیر اوضاع حقوقی و اجتماعی نیاکان ما ابهاماتی پدید آورده است . گروهی با تکیه به متون تاریخی زناشویی ایرانیان کهن را با نزدیکترین کسانشان واقعیتی انکار ناپذیر می دانند وعده ای با توجه به اخلاق عالی ایرانیان پیشین و احترامی که به قانون و حقوق خانوادگی می گذشته اند، چنین کاری را زاده اتهامات بیگانگان و سوء تعبیر محققان می دانند اما با توجه به پژوهش های پیشین به این نتیجه می رسیم که :

۱ - ازدواج با محارم در ایران باستان روا نبوده است.

۲ - به رغم این ناروایی، چند مورد تاریخی از این گونه ازدواج ها رخ داده است.

مثلاً در کتب قوانین مسیحیان ایرانی قانون نامه، عیشوع بخت، مطران فارسی، که در دوره خسرو پرویز نگاشته شده بود می خوانیم : « ازدواج با محارم شنیع است . حتی پیروان زرتشت هم با اکراه

به چنان پیوندی تن در می دهند، و معملاً حرص مرد او را می دارد که برای گرفتن ارثیه خواهر با مادر با او چنان کند.»

قانون نامه مار آبا (Mar Abo) که در آخر دوره ساسانی نوشته شده آمده است : هم ازدواج با محارم و هم چنین ازدواج مردی با زن برادر مرده اش روا نیست.

شیخ طوسی و شیخ مفید روایت کرده اند: «شخصی در نزد امام صادق (ع) زبان به دشنام مجوس می گشاید که آنان با محارم خود ازدواج می کرده اند . امام وی را از دشنام گویی منع می کند و به وی می گوید « آیا نمی دانی که این امر در نزد مجوس نکاح است؟ هر قومی میان نکاح و زنا تفاوت می نهد و نکاح هر گونه باشد ، تا زمانی که مردم ملزک به حفظ عقد و پیمان خود هستند، جائز است.» (طهمورث جلاير: ازدواج در ایران باستان، گونه شناسی آداب و رسوم نشریه چیست : ۱۵۸ و ۱۵۹).

اما از نظر اشکال ازدواج خانواده ایرانی در نیم قرن اخیر شاهد سیر از چند زنی به یک زنی بوده است. از دلایل این تحول می توان به ضرورت تحرک جغرافیایی، اشتغال زنان به فعالیت های اقتصادی بیرون از خانه، دشواری معیشت خانوادگی و افزایش هزینه های زندگی و افزایش توقعات زنان اشاره کرد. اعتقاد به سلسله مراتب، اعتبار و قدرت رئیس خانواده، برتری جنس مذکر در نقش پدر، برادر و شوهر در جامعه شهری در حال تحول است . به عبارت دیگر خانواده ایرانی فعلاً در حالت انتقال از نظام پدر سالاری به سیستم خانواده مدرن است . این دگر گونی در میان شهر نشینان رایج تر از روستائیان است وجدان، اجتماعی اقشار آگاه جامعه، متعدد زوجات را منع می کند و برای عامه مردم موانعی جلوی اینکار را گرفته است.

تهاجم و نفوذ تمدن غرب و تحول اقتصاد کشاورزی به صنعتی و به خانواده شهری شکل جدیدی داده است. در حال حاضر محیط شهری با خانه کوچک و اقتصاد محدود، اجازه زندگی خانواده پدر سالاری را نمی دهد. (شهریزی، لاله ۶۸)